

การจัดการศึกษาในยุคประชาคมอาเซียนตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา สันติ บุรณะชาติ

Educational Management in the Era of ASEAN Community According to the Concept of Multicultural Education

Santi Buranachart

สาขาวิชาการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000

Division of Education, School of Education, University of Phayao, Amphur Muang, Phayao, 56000

Corresponding author. E-mail address: sburanachart@yahoo.com

บทคัดย่อ

พหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันถึงแม้จะมีความแตกต่างกันทางเพศ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา ชนชั้นทางสังคม ศาสนา และความแตกต่างด้านอื่น ๆ การจัดการศึกษาในยุคประชาคมอาเซียนจึงต้องมีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงสถาบันการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน โดยอาศัยพหุวัฒนธรรมการศึกษาเป็นแนวทาง เพราะพหุวัฒนธรรมการศึกษาทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตัวเอง มีความกระจำในด้านทัศนคติและค่านิยม มีความสามารถทางสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีทักษะขั้นพื้นฐานและเป็นการเสริมพลังให้กับตัวผู้เรียนเพื่อการปฏิรูปสังคม โดยการบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสอดแทรกเข้าไปในรายวิชา ผ่านกระบวนการสร้างความรู้โดยครูช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจ สืบเสาะ และตัดสินใจ เพื่อข้อมูลสนับสนุนทางวัฒนธรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจว่า องค์ประกอบทางชนชาติ ชาติพันธุ์ เพศ ชนชั้นทางสังคมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีอิทธิพลต่อการเกิดความรู้อย่างไร การลดอคติ หรือความลำเอียง การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม ตลอดจนการปรับโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนในเรื่องความเสมอภาค เท่าเทียมกันของผู้เรียน รวมทั้งการคำนึงถึงสถานศึกษาในฐานะระบบทางสังคม และหลักสูตรที่ซ่อนอยู่ โดยนำแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาไปสู่การบริหารสถานศึกษา ทั้งในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร ด้านบุคลากร ด้านการเรียนการสอน รวมทั้งด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจากประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC) มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียนสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับกระบวนการเรียนรู้ ปรับทัศนคติ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่ต่างวัฒนธรรมได้ และเรียนรู้ประเทศเพื่อนบ้านทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมนิยม ประเพณี และวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

คำสำคัญ: พหุวัฒนธรรมศึกษา การจัดการศึกษา ประชาคมอาเซียน

Abstract

Multicultural education is an education that allows students to gain experience in education equally, even a different gender, ethnicity, culture, language, social class, religion, and diversity in other aspects. Educational management in the era of ASEAN community must reform the institutions for the students opportunity to learn equally by using the concept of multicultural education as a guideline. Multicultural education are important for personal development, attitudes and value clarification, multicultural social competence, basic skills and proficiency personal empowerment for social reform. By integrating cultural into the course through the process of creating knowledge by teachers help students to understand the quest and decided to assume the culture and understanding how racial, ethnic, gender and social class of the person or group of people influence the knowledge. Moreover, multicultural education is focus on prejudice reduction, equity pedagogy, an empowering school culture and social structure as well as the school as social system and hidden curriculum that support equality of learning. The schools should reform management,

curriculum, instruction, personnel and the participation of parents and community by using the concept of multicultural education as a guideline because of ASEAN Socio-Cultural Community, or ASCC aims to be people-centered community, caring and sharing society, ASEAN people are well-being and developing in all aspects to enhance their quality of life. The emergence of ASEAN reflects the increasing multicultural society.

Therefore, educational management is required to adjust the paradigm of learning, attitude, students ability in working with others who have different cultures and their neighboring countries about history, tradition, and culture to achieve a better understanding between each other.

Keywords: Multicultural Education, Education Management, ASEAN Community

บทนำ

การศึกษาเป็นฐานรากสำคัญในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยการศึกษาเป็นกลไกในการปลูกฝังค่านิยม ความคิด ความเข้าใจกันระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ตลอดจนประชาชนของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน ที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม และเป็นฐานรากสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของอาเซียนและเศรษฐกิจโลก โดยในแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (Blueprint for ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC Blueprint) ได้กำหนดให้การพัฒนาศักยภาพมนุษย์เป็นเป้าหมายสำคัญอันดับแรกในการเสริมสร้างวิถีชีวิตที่ดีของประชากรในภูมิภาค ด้วยการให้ความสำคัญกับการศึกษาและการสร้างโอกาสทางการศึกษา การลงทุนในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 10 ประเทศ คือ ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา ต่างให้ความสำคัญกับการศึกษาที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยปฏิญญาว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียนได้ให้ความสำคัญในการใช้กลไกการศึกษาขับเคลื่อนให้บรรลุวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ที่มุ่งเน้นสันติสุข เป็นสังคมที่เอื้ออาทร คำนึงถึงความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกัน และอัตลักษณ์ของภูมิภาค โดยประชาชนของอาเซียนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดที่จะต้องได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล การส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

รวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่ให้ถือว่าความงดงามมาจากความแตกต่างและหลากหลาย วัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน แต่ในความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นจะช่วยสร้างความร่วมมือร่วมใจกันในลักษณะสังคมเอื้ออาทร (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

จากปฏิญญาดังกล่าว ทำให้ทุกภาคส่วนแสวงหาแนวทางในการเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน โดยใช้กลไกการศึกษาเป็นตัวนำสำคัญในการขับเคลื่อนให้สามารถก้าวไปอย่างมีทิศทาง โดยเฉพาะในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา นอกจากจะมุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานแล้ว ในมิติของการจัดการศึกษาคควรมุ่งเน้นและให้ความสำคัญในการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บุคคล ชุมชน และสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับ เข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อกัน และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก โดยอาศัยแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) เป็นแนวทางในการนำไปจัดการศึกษาให้เหมาะสม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคต่อไป

พหุวัฒนธรรมศึกษาหมายถึงอะไร

พหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาในสถานศึกษาซึ่งมีผู้เรียนที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรม มีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา เพศ ชนชั้นทางสังคม ศาสนา หรือข้อแตกต่างด้านอื่น ๆ เป็นต้น โดยผู้เรียนทุกคนจะได้รับ

ประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน สถานศึกษาจะต้องมีการปฏิรูปการดำเนินงาน โดยการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบสำคัญต่างๆ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีความเหมาะสม เช่น หลักสูตรของสถานศึกษาที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม เพื่อให้การจัดการศึกษาในบริบทวัฒนธรรมที่หลากหลายเป็นผลได้ เป็นต้น นอกจากนี้พหุวัฒนธรรมศึกษายังเป็นกระบวนการที่ต้องการให้เกิดความเท่าเทียมกันทางการศึกษา และจัดรูปแบบการปฏิบัติต่อกันอย่างแตกต่าง หรือการเหยียดหยามกันซึ่งเป็นประเด็นที่ยังไม่สามารถบรรลุได้อย่างเต็มที่ในสังคมมนุษย์ (Banks, & Cherry, 2001, pp. 3-4)

ธรรมชาติของพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นการหลอมรวมแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนทุกคนควรมีโอกาสในการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นในการจัดการศึกษาในยุคประชาคมอาเซียนจึงจำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนเพื่อปฏิรูปเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาหรือสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนจากทุกชาติ ทุกภาษา และกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ ได้มีโอกาสในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ต่างๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบรรยากาศทางวิชาการ สังคม และความต้องการของผู้เรียน ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางด้านวิชาการแล้ว ควรให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองและของกลุ่มอื่นๆ (Gay, 1994) ในสังคมประชาคมอาเซียน ให้ความสำคัญในการยอมรับความแตกต่างของประชาชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคม สนองตอบความต้องการในการเรียนรู้ของกลุ่มชนต่างๆ รวมทั้งการช่วยเหลือผู้เรียนในการพัฒนาทัศนคติในทางบวกกับบุคคลอื่นๆ ทั้งในระบบการศึกษาและในสังคม รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง

พหุวัฒนธรรมศึกษามีความสำคัญอย่างไร

พหุวัฒนธรรมศึกษาทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เคารพและยอมรับในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม มีทัศนคติในทางที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อันจะนำมาซึ่ง

ความสงบสุขในสังคมและมีแนวทางในการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะต่างๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (Bank, 2002, p. 5)

ดังนั้น การจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เข้าใจธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง และรักษาคุณค่าวัฒนธรรมที่ดีไว้นั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการการเรียนรู้เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจคุณค่าที่แท้จริงของวัฒนธรรม มีทักษะทัศนคติ และพฤติกรรมที่ดีงาม สามารถสร้างสรรค์และเลือกสรรนำวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าใจสิ่งแวดล้อมได้อย่างถ่องแท้ สามารถคิด จินตนาการ วิเคราะห์สถานการณ์ และหาทางแก้ไขได้อย่างถูกต้อง หากตั้งคำถามว่าทำอะไรให้ระบบการศึกษาดีขึ้น ในภาพรวม คำตอบก็คือ ต้องให้ความสำคัญในเรื่องวัฒนธรรมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายของชุมชนและสังคม

พหุวัฒนธรรมศึกษามีเป้าหมายหลัก คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ภาษา ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ รวมทั้งการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤติต่างๆ ดังนั้น การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียนทุกคนเพื่อทำให้เกิดความเคารพ เห็นคุณค่า และยอมรับในความแตกต่างทั้งในระดับชาติ ภูมิภาคอาเซียน และในสังคมโลก โดยพหุวัฒนธรรมศึกษามีความสำคัญในประเด็นต่างๆ (Banks, & Cheery, 2001, pp. 3-10) ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาตัวเอง (Personal Development)

พหุวัฒนธรรมศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจในตนเอง มีแนวคิดทางบวก และภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง ตลอดจนเกิดความเข้าใจที่ดีในการช่วยเหลือตนเอง ให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งในด้านวิชาการและด้านสังคม เพราะเมื่อผู้เรียนที่มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง เคารพในความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเอง ก็จะเปิดกว้างทางความคิดในการที่

จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น พหุวัฒนธรรมศึกษาจะช่วยพัฒนาความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับตนเองและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ รวมทั้งประสบการณ์ทางวัฒนธรรมก็จะทำให้ความเข้าใจที่บิดเบือนไปให้กลับกลายเป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถเติมเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ให้สูงสุดตามความต้องการของแต่ละบุคคล ผ่านระบบการศึกษาในการที่จะอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง มีความมั่นใจ และมีความสามารถในด้านต่างๆ ตามศักยภาพของตน

2. ด้านความกระจ่างในทัศนคติ และค่านิยม (Attitudes and Value Clarification) พหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นการส่งเสริมค่านิยมที่มีรากฐานมาจากศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ความยุติธรรม ความเสมอภาค อิสรภาพ และประชาธิปไตย ในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนเคารพและยอมรับในความเป็นพหุลักษณะทางชาติพันธุ์ ทั้งกลุ่มชนต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศ และที่อาศัยอยู่ในประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งนี้ต้องให้ผู้เรียนเข้าใจว่า ความแตกต่าง คือ องค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ในสถานะของความเป็นมนุษย์ หมายความว่า ในสังคมของมนุษย์ย่อมมีความแตกต่างกันเป็นธรรมดา การทำให้ผู้เรียนมีความกระจ่างในค่านิยมและทัศนคติทางชาติพันธุ์ จึงเป็นการช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจว่า ความขัดแย้งทางค่านิยมเป็นเรื่องที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และความขัดแย้งนั้นไม่ได้ทำให้เกิดการแบ่งแยก ถ้าหากมีการบริหารจัดการที่ดีแล้ว ก็กลับกลายเป็นสิ่งเร้าให้กับกระบวนการทางสังคม ทำให้เกิดความเข้มแข็งทางพหุวัฒนธรรม

3. ด้านความสามารถทางสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multicultural Social Competence) พหุวัฒนธรรมศึกษา ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการมีปฏิสัมพันธ์ และมีความเข้าใจกับผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตน เพราะในการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนจึงทำให้ภูมิภาคนี้เป็นภูมิภาคที่มีความแตกต่างหลากหลาย และต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าการพยายามในการที่จะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมจะมีอุปสรรค อาจเนื่องมาจากการมีทัศนคติ ค่านิยม และความคาดหวังในทางลบ เกิดความเข้าใจผิด

ทางวัฒนธรรม โดยการบังคับให้รับกฎเกณฑ์ต่างๆ ทางสังคมในวัฒนธรรมหนึ่งคิดว่าดีให้กับอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ผลที่ได้ ก็คือ ทำให้เกิดความคับข้องภายใน เกิดความกังวล ความกลัว ความล้มเหลว และความมั่งร้ายต่อกัน แต่พหุวัฒนธรรมศึกษาสามารถทำให้สิ่งต่างๆ ดังกล่าวลดน้อยลง โดยจัดการศึกษาที่ให้ความรู้ และทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Communication) ที่มุ่งเน้นการสื่อสารกับชาวต่างชาติ โดยคำนึงถึงประเด็นความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ตลอดจนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของผู้ที่เราติดต่อดูด้วย รวมทั้งการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การปรับมุมมอง การวิเคราะห์สภาพบริบท เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และไม่ตัดสินใจในสิ่งต่างๆ โดยใช้คุณค่าที่มีอยู่ในตน รวมทั้งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการแสดงออกถึงความสามารถทางวัฒนธรรมของตนเอง และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์ในสถานการณ์ต่างๆ

4. ด้านทักษะขั้นพื้นฐาน (Basic Skills Proficiency) พหุวัฒนธรรมศึกษาทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะพื้นฐานในการอ่านออกเขียนได้ ไม่ว่าจะเป็นภาษาประจำชาติของตนเอง และภาษาของชาติต่างๆ ในกลุ่มสมาชิกอาเซียน ด้วยกันเอง ตลอดจนทักษะทางการคิดคำนวณ และทักษะกระบวนการทางสติปัญญาต่างๆ เช่น ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะในการคิดวิเคราะห์ และทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยการกำหนดเนื้อหา และเทคนิควิธีการต่างๆ การใช้สื่อทางชาติพันธุ์ ตัวอย่างและประสบการณ์ต่างๆ ในการสอน การฝึก และการสาธิต เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนต้องเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลโลกที่มีคุณภาพ และต้องมีทักษะสำคัญที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกยุคปัจจุบันอย่างมีความสุขด้วยความมีคุณธรรม และจริยธรรม ด้วยทักษะ 2 กลุ่ม ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการเกี่ยวกับทักษะศตวรรษที่ 21 ของเด็กไทย = $E(4R+7C)$ E หมายถึง Ethical Person ผู้มีคุณธรรม จริยธรรม กลุ่ม 4R ได้แก่ Read (ความสามารถในการอ่านอย่างเข้าใจ) Write (ความสามารถในการเขียนอย่างมีคุณภาพ) เช่น การเขียนรายงานวิชาการ รายงาน

โครงการ บทความ ตลอดจนการนำเสนอด้วยวาจา Arithmetics (ทักษะการใช้ตัวเลข) เช่น การคิดคำนวณ รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงปริมาณ Reasoning (การใช้เหตุผล) เช่น ความสามารถในการอุปนัย นิรนัย การให้คำตอบแบบคาดคะเน การอุปมาอุปมัย และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และกลุ่ม 7C ได้แก่ ทักษะหลักต่าง ๆ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียรวิญญู, 2557, น. 1-12) ดังนี้

1. Creative Problem Solving Skills (ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์) เป็นทักษะความสามารถของผู้เรียนในการค้นคว้า การแก้ปัญหา และผลิตงานเชิงสร้างสรรค์ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต

2. Critical Thinking Skills (ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ) เป็นความสามารถในการคิดที่จะทำหรือไม่ทำ เชื่อหรือไม่เชื่อ ในเหตุการณ์ของกิจกรรมชีวิตประจำวัน และชีวิตการทำงาน

3. Collaborative Skills (ทักษะการทำงานอย่างร่วมพลัง) เป็นความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีม แบบร่วมมือร่วมใจ แบบรวมพลังทำให้งานสำเร็จ และผู้ทำมีความสุข เป็นการเสริมสร้างความเป็นผู้นำการรู้จักบทบาทผู้นำ บทบาทสมาชิก และกระบวนการกลุ่ม

4. Communicative Skills (ทักษะการสื่อสาร) เป็นความสามารถในการอ่าน ฟัง เขียน พูด อย่างเข้าใจ และมีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีความจำเป็นสำหรับการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพราะภาษาอังกฤษ ถือเป็นภาษาสากลที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างประชากรในภูมิภาค ฉะนั้น ประเทศที่มีประชากรที่มีความเชี่ยวชาญการใช้ภาษาอังกฤษ ย่อมจะช่วยเพิ่มศักยภาพในด้านการแข่งขันของประเทศ อย่างไรก็ตาม จากรายงานดัชนีความสามารถด้านภาษาอังกฤษ (EF English Proficiency Index) ปี 2011 ของสถาบันสอนภาษา Education First (EF) ซึ่งดัชนีดังกล่าวรวบรวมข้อมูลจากประชากรในวัยทำงานกว่า 2 ล้านคนใน 44 ประเทศที่ภาษาอังกฤษไม่ได้เป็นภาษาทางการทั่วโลก พบว่า ความสามารถด้านภาษาอังกฤษของไทยอยู่ในอันดับที่ 42 จาก 44 ประเทศ และหากเทียบเฉพาะประเทศในทวีปเอเชียที่ทำกาวิจัย

จำนวน 13 ประเทศ ปรากฏว่า ประเทศที่มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษสูงสุด ได้แก่ มาเลเซีย รองลงมา คือ ฮองกง เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ไต้หวัน ซาอุดีอาระเบีย จีน อินเดีย รัสเซีย อินโดนีเซีย เวียดนาม ไทย คาซัคสถาน ตามลำดับ ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเทศในอาเซียนที่ไม่ได้ปรากฏในการสำรวจทั้งหมด กัมพูชา และลาว นั้น ความสามารถด้านภาษาอังกฤษของบางประเทศก็น่าจะอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะพม่า ดังนั้น ในการจัดการศึกษาของไทยจึงควรต้องเร่งปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอนให้ประชากรของไทย มีทักษะทางด้านภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกัน เนื่องจากประเทศสมาชิกในอาเซียนต่างก็มีภาษาที่ใช้เป็นของตนเอง ดังนั้น อาจจำเป็นต้องพิจารณาเพิ่มเติมหลักสูตรทางด้านภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน กับการเรียนการสอนในสถานศึกษาของไทยด้วย

5. Computing Skills (ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์) ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการค้นหาความรู้ การออกแบบ และการสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ

6. Career and Life Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการใช้ชีวิต) เป็นความสามารถเชี่ยวชาญในอาชีพที่สนใจ และมีความถนัด การมีอาชีพทำให้ชีวิตมีความสุข นำไปสู่การใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ

7. Cross-Cultural Skills (ทักษะการใช้ชีวิตในวัฒนธรรมข้ามชาติ) เป็นความสามารถในการใช้ชีวิตอย่างเป็นสุขที่จะอยู่ร่วมกัน รู้เรา รู้เขา ในวิถีชีวิต การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งประเพณี และวัฒนธรรม ทั้งในระดับท้องถิ่น (Local) ชาติ (Nation) อาเซียน (ASEAN) และระดับโลก (Global)

จากแนวคิดเกี่ยวกับทักษะศตวรรษที่ 21 สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการศึกษาในยุคประชาคมอาเซียนจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในบริบททางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษา มีการสร้างบรรยากาศทางสังคมภายในชั้นเรียน การให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถทางด้านวิชาการ และการให้ความสำคัญกับภาพ สัญลักษณ์ และข้อมูลทางชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยการ

นำไปประดับตกแต่งในห้องเรียน ในเนื้อหาหลักสูตร และในช่วงที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้สึกสบายใจ ไม่คับข้องใจ มีความสัมพันธ์และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษามากขึ้น

นอกจากนี้ พหุวัฒนธรรมศึกษาทำให้ผู้เรียนได้มีทางเลือกในการเรียนรู้ต่าง ๆ มากขึ้น สามารถที่จะพัฒนาได้สูงสุดตามศักยภาพ และความสามารถของตนเอง อันเป็นการสร้างความเสมอภาค และความเป็นเลิศทางการศึกษา (Educational Equity and Excellence) ซึ่งในประเด็นนี้นักการศึกษาต้องมีความเข้าใจในเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม พฤติกรรมในการสอน และต้องมีการแสวงหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามลักษณะของบุคคล และกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างหลากหลาย

5. ด้านการเสริมพลังให้กับตัวเองเพื่อการปฏิรูปสังคม (Personal Empowerment for Social Reform)
พหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นกระบวนการเริ่มต้นที่สถานศึกษาก่อนแล้วขยายออกไปสู่สังคม โดยการสร้างทัศนคติ ค่านิยม คุณลักษณะ และทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมได้ ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในสังคมไม่ว่าจะมาจากชาติพันธุ์ หรือเชื้อชาติใด ในการจัดการศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นตัวแทนที่ดีในการสร้างความเข้าใจให้กับสังคม มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในภูมิภาคของตนเอง และในภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจ ทักษะทางสังคม ภาวะผู้นำ ตลอดจนความเข้าใจผลที่เกิดขึ้นทางการเมือง รวมทั้งศีลธรรม ศักดิ์ศรี และความเสมอภาคของมนุษย์ นอกจากนี้ พหุวัฒนธรรมศึกษาจะต้องทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์สังคม มีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้นำที่มีความสามารถในสังคมพหุวัฒนธรรม

ดังนั้น พหุวัฒนธรรมศึกษาจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาในยุคประชาคมอาเซียน นอกจากจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตัวเองแล้ว ยังทำให้ผู้เรียนเกิดความกระจำในด้านทัศนคติและค่านิยมสามารถเรียนรู้สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ตลอดจนมีทักษะพื้นฐานทั้งทางด้านภาษา การคิดคำนวณ และทักษะ กระบวนการทางสติปัญญาต่าง ๆ รวมทั้งทำให้ผู้เรียนได้รับความเสมอภาค และความเป็นเลิศทางการศึกษา สามารถที่จะพัฒนาได้สูงสุดตามความสามารถของตน และยังเป็นการเสริมพลังให้กับตัวเองเพื่อการปฏิรูปสังคม เพื่อให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความเสมอภาค และเท่าเทียมกันอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

พหุวัฒนธรรมศึกษานำไปใช้ในการจัดการศึกษาอย่างไร

วัฒนธรรมไม่ได้หมายถึง รูปแบบพฤติกรรม ศิลปะ ขนบธรรมเนียมหรือความเชื่อเท่านั้น แต่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความหมาย และสามารถใช้เป็นเครื่องมือสร้างอำนาจ สร้างความชอบธรรมได้ด้วย วัฒนธรรมเป็นกลไกหนึ่งในการเผยแพร่อุดมการณ์ ในสมัยที่ความแตกต่างของอุดมการณ์ทางการเมือง และเศรษฐกิจลดความสำคัญลง สิ่งที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดมาก คือ การลดความสำคัญของวัฒนธรรมรัฐชาติ วัฒนธรรมของกลุ่มย่อยต่าง ๆ ปรากฏรูปแบบให้เห็นชัดเจนขึ้น จนเกิดการยอมรับความคิดเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม (อมรา พงศาพิชญ์, 2543, น. 87)

ดังนั้น การจัดการศึกษาในยุคประชาคมอาเซียน จึงเป็นการจัดการศึกษาบนฐานความแตกต่างของกลุ่มชนที่หลากหลาย ชับซ้อน และมีพลัง พลวัต วิธีการบริหารจัดการก็จำเป็นที่จะต้องหลากหลาย ชับซ้อนในรูปแบบเครือข่ายและเชื่อมโยงได้หลายทิศทาง โดยนำแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาไปเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา เพราะการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของการจัดการศึกษาประเภทหนึ่งที่เหมาะแก่แวดลอมทางการศึกษาประกอบไปด้วยผู้เรียนที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมที่ต่างกัน โดยสภาพแวดลอมในโรงเรียนจะได้รับการปฏิรูปเพื่อส่งเสริมให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน โดยมีแนวทางในการนำพหุวัฒนธรรมศึกษาไปใช้ในการจัดการศึกษา (Sleeter, & Grant, 1993, pp. 236-250) ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญในการช่วยเหลือบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม ในการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนมาจากหลากหลายวัฒนธรรมนั้น ครูผู้สอนจะต้องให้การดูแล

ช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง รวมทั้งบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีวัฒนธรรมต่างไปจากตนอย่างถ่องแท้ ให้แต่ละคนได้เข้าใจถึงคุณค่า และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ตลอดจนค่านิยม ความเชื่อ และความต้องการของแต่ละกลุ่มเพื่อให้จัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

2. การเพิ่มบทเรียนหรือหน่วยการเรียนรู้ทางความหลากหลายทางวัฒนธรรมสอดแทรกเข้าไปในหลักสูตรของสถานศึกษา เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบผ่านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ได้จัดทำเพิ่มเติมขึ้นในหลักสูตรอันจะเป็นแนวทางให้การจัดการศึกษาในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีความชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

3. การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ของคนที่มีความแตกต่างกันให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ ผ่านงาน หรือกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน

4. การศึกษากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยให้ความสำคัญที่การเอาใจใส่ การให้ความเคารพ และการยอมรับในกลุ่มนั้น ๆ โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมของกลุ่มที่ต่างไปจากตน เป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่ผู้เรียนในการเข้าถึงเอกลักษณ์ คุณค่า และสิ่งที่ดีงามในวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ

5. การสอนให้ผู้เรียนให้เป็นนักคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และนักปฏิบัติทางสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ในการให้อำนาจ และทรัพยากรอื่น ๆ ท่ามกลางกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน

จากแนวทางดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า พหุวัฒนธรรมศึกษาได้มุ่งเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับพหุทางวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนประเด็นทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งบทเรียนเหล่านี้จะนำไปบูรณาการในรายวิชา หรือในสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นการช่วยลดการมีอคติต่อกัน การ

สร้างความเป็นธรรมในสังคมสำหรับทุกกลุ่มชน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เคารพ ให้เกียรติกัน และช่วยเหลือกันเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

พหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นแนวคิดกว้าง ๆ มีขอบเขตสำคัญ และแตกต่างหลากหลาย นักการศึกษาในระดับปฏิบัติสามารถใช้ขอบเขตต่าง ๆ เป็นเครื่องนำทางในการปฏิรูปสถานศึกษาโดย Banks, & Cherry (2001, pp. 20-23) และ Bank (2002, pp. 10-17) ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาในแบบพหุวัฒนธรรมศึกษาโดยมีขอบเขตที่สำคัญ ดังนี้

1. การบูรณาการเนื้อหา (Content Integration)

เป็นการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรโดยบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ สอดแทรกเข้าไปในรายวิชา โดยครูอาจใช้ข้อมูลสารสนเทศด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายของผู้เรียนในชั้นเรียน ในโรงเรียน ในชุมชน รวมทั้งในสังคมประชาคมอาเซียนมาเป็นกรณีศึกษา และให้ผู้เรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปราย และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการในรายวิชากลุ่มสังคมศึกษา ภาษา และดนตรี ที่ครูผู้สอนมีโอกาสในการนำเนื้อหาทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมไปบูรณาการได้มาก นอกจากรายวิชาดังกล่าวแล้วยังสามารถบูรณาการในรายวิชากลุ่มคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ได้ด้วย เช่น การสอดแทรกประวัติบุคคลสำคัญที่คิดค้น ทฤษฎี แนวคิด และองค์ความรู้ต่าง ๆ จากกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์หรือสีผิว เป็นต้น

2. กระบวนการสร้างความรู้ (The Knowledge Construction Process)

กระบวนการสร้างความรู้เป็นกระบวนการที่ครูช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจ สืบเสาะ และตัดสินใจ เพื่อข้อมูลสันนิษฐานทางวัฒนธรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจว่า องค์ประกอบทางชนชาติ ชาติพันธุ์ เพศ ชนชั้นทางสังคมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีอิทธิพลต่อการเกิดความรู้นั้น ๆ อย่างไร ข้อสรุป กรอบในการอ้างอิง มุมมอง และความลำเอียงเกิดขึ้นมาจากปัจจัยใด ดังนั้น ในกระบวนการสร้างความรู้สถานศึกษาและครูต้องจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการค้นคว้า แลกเปลี่ยนอภิปราย

แสดงความคิดเห็น พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตัดสินใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจผู้คนที่มีความแตกต่างไปจากตน

3. การลดอคติ หรือความลำเอียง (Prejudice Reduction) สถานศึกษา และครูผู้สอนสามารถช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาทัศนคติในทางบวกเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มเชื้อชาติ และชาติพันธุ์ต่างๆ โดยมีการจัดการเรียนการสอน หรือจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านบทเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆ หรือการใช้สื่อที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในการเรียนการสอนที่เน้นความร่วมมือและมีการติดต่อสัมพันธ์ โดยมีการให้การเสริมแรงผู้เรียน ตลอดจนการให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ในความแตกต่างทางชนชาติ และวัฒนธรรมทั้งในระดับห้องเรียน ชุมชน และสังคม เพื่อให้ผู้เรียนลดการมีอคติต่อกัน

4. การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม (Equity Pedagogy) เป็นการมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนมีวิเคราะห้กระบวนการและลีลาในการสอนของตน เพื่อกำหนดกรอบที่สามารถสะท้อนประเด็นหรือเรื่องเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และปรับวิธีการสอนที่จะเอื้ออำนวย สนับสนุนให้ผู้เรียนที่มาจากเชื้อชาติ วัฒนธรรม เพศ และกลุ่มชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกันให้ประสบความสำเร็จในการเรียน โดยการใช้ลีลาและวิธีการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของกลุ่มเชื้อชาติ และวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้รับประสบการณ์อันเป็นประโยชน์จากการเรียนการสอนอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

5. การปรับโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมของสถานศึกษา (An Empowering School Culture and Social Structure) เป็นการปรับวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนในเรื่องความเสมอภาค เท่าเทียมกันของผู้เรียนในกลุ่มต่างๆ โดยผู้บริหาร โรงเรียน ครู บุคลากร รวมทั้งผู้ปกครอง และผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การสร้างบรรยากาศของความร่วมมือกัน การปรับหลักสูตรและการเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมเสริม

หลักสูตรที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทุกกลุ่มในสถานศึกษา

นอกจากประเด็นทั้ง 5 ประการดังกล่าวแล้ว ในการทำให้พหุวัฒนธรรมศึกษาประสบความสำเร็จ จะต้องคำนึงถึงสิ่งสำคัญ ดังนี้

1) สถานศึกษาในฐานะระบบทางสังคม (School as Social System) ที่ตัวแปรสำคัญทุกตัวแปรจะต้องมีความสัมพันธ์ภายในกันอย่างใกล้ชิด ตัวแปรดังกล่าว เช่น นโยบาย และวัฒนธรรมของสถานศึกษา หลักสูตรที่ซ่อนอยู่ ลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนและลีลาการสอนของครู การมีส่วนร่วมของชุมชน การวัดและประเมินผล สื่อการเรียนการสอน หลักสูตรและรายวิชาที่เรียน ทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ และพฤติกรรมของบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีการกำหนด กฎเกณฑ์ และยุทธศาสตร์ในการเปลี่ยนแปลงตัวแปรต่างๆ ดังกล่าวให้เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ครู และบุคลากรให้มากขึ้น

2) หลักสูตรที่ซ่อนอยู่ (Hidden Curriculum) สถานศึกษามีทั้งหลักสูตรที่ปรากฏเด่นชัด และหลักสูตรที่ซ่อนอยู่ หลักสูตรที่ปรากฏเด่นชัดประกอบไปด้วย องค์ประกอบต่างๆ เช่น ตัวหลักสูตร ตำราเรียน คู่มือ และแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น ส่วนหลักสูตรที่ซ่อนอยู่ Jackson (1992, pp. 1-2) เรียกว่า “บทเรียนที่ไม่มีสอน” (Untaught Lesson) อาจมีอำนาจในการโน้มน้าวจิตใจผู้เรียนได้มากกว่าหลักสูตรที่ปรากฏเด่นชัด โดยถูกนิยามว่า เป็นหลักสูตรที่ไม่มีครูคนใดสอนได้อย่างถูกต้อง แต่ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ เป็นต้น ดังนั้น สถานศึกษาต้องตั้งคำถามว่า สถานศึกษามีทัศนคติต่อผู้เรียนที่มาจากหลากหลายศาสนา วัฒนธรรม ชนชาติ และชาติพันธุ์ อย่างไร รวมทั้งสถานศึกษามีมุมมองในความเป็นมนุษย์ของผู้เรียนอย่างไร ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยหรือเงื่อนไขที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะทำให้การจัดการศึกษาในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรมประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ (2557) ได้กำหนดบทบาทของการศึกษาในการสร้าง

ประชาคมอาเซียน 2558 (The Role of Education in Building an ASEAN Community 2015 โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ให้ประชากรอาเซียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาภาคบังคับ จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกเพศอย่างเท่าเทียมโดยปราศจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม เชื้อชาติ ภูมิภาค และความบกพร่องทางร่างกาย การส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาสำหรับสตรีและเด็กอย่างเท่าเทียม รวมทั้งการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับหลักสูตรด้านความเสมอภาคทางเพศในโรงเรียน ตลอดจนการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกัน โดยให้มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างสมาชิกอาเซียนโดยผ่านระบบการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสำเร็จ และความเข้าใจอันดีในประเทศสมาชิกที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน การสอนค่านิยมร่วมและมรดกทางวัฒนธรรมอาเซียนในหลักสูตรโรงเรียน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพ และอุปกรณ์การเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอาเซียนและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางภาษารวมทั้งการจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา และสอดคล้องกับ สุริรัช ชูชื่น (2555) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) ว่าเป็นการปฏิรูปการจัดการศึกษา รวมเอานโยบายการบริหารจัดการ ระเบียบวิธีการ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อม เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนผู้เรียนที่มาจากต่างวัฒนธรรม หรือจากกลุ่มวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา เพศ ชนชั้นทางสังคม ฯลฯ เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติต่อกัน ไม่เกิดการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ ลดความขัดแย้งระหว่างกัน สนับสนุน สร้างความเข้าใจและเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Cortes (อ้างถึงใน สุริรัช ชูชื่น, 2555) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมว่า เป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มีเสรีภาพและความยุติธรรมจะต้องมีการขจัดความคิดที่เป็นอคติและการแบ่งแยกของกลุ่ม

ต่างๆ ให้หมดไป โดยเป็นกระบวนการที่จะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มความเท่าเทียมกันทางการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกคน

สรุปได้ว่า พหุวัฒนธรรมศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคประชาคมอาเซียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาตัวเอง มีความกระจำในด้านทัศนคติและค่านิยมมีความสามารถทางสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีทักษะขั้นพื้นฐานที่จำเป็นทั้งทางด้านภาษา และการคิดคำนวณ รวมทั้งเป็นการเสริมพลังให้กับผู้เรียนเพื่อการปฏิรูปสังคม โดยในการนำพหุวัฒนธรรมการศึกษาไปใช้ในการจัดการศึกษานั้นจะต้องมีการบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆ สอดแทรกเข้าไปในรายวิชา กระบวนการสร้างความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสในการค้นคว้าแลกเปลี่ยนอภิปรายแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์เปรียบเทียบ ตัดสินใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจผู้คนที่มีความแตกต่างไปจากตน การลดอคติ หรือความลำเอียงเพื่อพัฒนาทัศนคติในทางบวกเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติ และชาติพันธุ์ต่างๆ การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรมเพื่อให้ผู้เรียนที่มาจากเชื้อชาติ วัฒนธรรม เพศ และกลุ่มชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกันประสบความสำเร็จในการเรียน รวมทั้งการปรับโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนในเรื่องความเสมอภาค เท่าเทียมกันของผู้เรียน

สถานศึกษานำพหุวัฒนธรรมศึกษาไปสู่การบริหารสถานศึกษาอย่างไร

องค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านบุคลากร และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543, น. 13-20; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549) สถานศึกษาสามารถนำแต่ละองค์ประกอบดังกล่าว ไปสู่การบริหารสถานศึกษาโดยอาศัยแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาได้ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษาควรกำหนดปรัชญา นโยบาย และโครงสร้างการบริหารงานที่มี

ขอช่วยงานทางด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการผู้เรียนที่มีตัวแทนจากชนกลุ่มต่าง ๆ โดยกำหนด และดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีการเสริมพลังและอาศัยการมีส่วนร่วม มีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และร่วมกันปรับปรุงแก้ไข แผนงาน โครงการ กิจกรรม อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชนกลุ่มต่าง ๆ ดังนั้นในการบริหารจัดการควรให้ชุมชน บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้มากขึ้น

2. ด้านหลักสูตร ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ควรต้องคำนึงถึงพื้นฐานของผู้เรียนในแต่ละกลุ่มชน ความหลากหลายด้านภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และค่านิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และความร่วมมือจากบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษาทางด้านวิชาชีพต่าง ๆ เป็นต้น โดยครู และผู้เรียน ต้องร่วมกันศึกษาวิเคราะห์พื้นฐานของผู้เรียนที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ รวมไปถึงหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรของสถานศึกษาจากนั้นจึงวางแผนจัดทำหลักสูตรโดยบูรณาการประเด็นทางด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมเข้าไปในหลักสูตร และให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และทิศทางการจัดการศึกษาในยุคประชาคมอาเซียน ตลอดจนมีการติดตาม และประเมินผลหลักสูตรโดยการมีส่วนร่วมของชนกลุ่มต่าง ๆ อย่างเป็นต่อเนื่อง และเป็นระบบ อันจะทำให้หลักสูตรของสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

3. ด้านการเรียนการสอน ในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนต้องมีทัศนคติ และมีความเข้าใจผู้เรียนในแต่ละกลุ่มชน มีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ไม่เอื้ออำนวยทางวัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความเป็นชนชาติ มีเทคโนโลยี สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เหมาะสมต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยม

รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มชน โดยวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการความหลากหลายทางวัฒนธรรมเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับกลุ่มต่าง ๆ ครู และผู้เรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันถึงวัฒนธรรมที่หลากหลายผ่านสื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ วัดและประเมินผลการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับผู้เรียน และให้เป็นธรรมกับทุกกลุ่มชน

4. ด้านบุคลากร ในการบริหารงานบุคลากรสถานศึกษา ควรกำหนดนโยบายที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีการพัฒนาบุคลากรในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจการจัดการศึกษาในบริบทที่มีหลากหลายกลุ่มชน มีทัศนคติ การรับรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อนต่อความเป็นชนชาติของผู้เรียน มีคู่มือการปฏิบัติงานที่มีข้อมูลกลุ่มชนชาติ หรือชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของสถานศึกษามีระบบนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีการเลือกสรรบุคลากรที่เข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ จัดบุคลากรเข้าสู่งานให้เหมาะสม บุคลากรติดตาม ดูแล และให้คำปรึกษาผู้เรียนในแต่ละกลุ่มชนอย่างใกล้ชิด ให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยมีประเด็นด้านพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการปฏิบัติงาน

5. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน สถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน โดยผู้ปกครอง และชุมชนให้การยอมรับ เคารพ และให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิต และภาษา ที่แตกต่างกัน บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และชุมชนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม และโครงการเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยกำหนดให้ผู้ปกครอง และชุมชนในแต่ละกลุ่มชนได้วางแผนร่วมกันในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาร่วมกันระดมทรัพยากร ร่วมกิจกรรม และเป็น

แหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาของกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน รวมทั้งกำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีประเด็นด้านพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการประเมิน และสถานศึกษาควรสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้าใจ และการยอมรับในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม

สรุป

พหุวัฒนธรรมศึกษามีความสำคัญต่อประชาคมสังคม และวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC) ที่มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาทร และแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และมีการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยมุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์ (Human Development) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building and ASEAN Identity) และการลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap) การเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียน สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับกระบวนการทัศน์ในการเรียนรู้ ปรับทัศนคติ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่ต่างวัฒนธรรมได้ และเรียนรู้ประเทศเพื่อนบ้านทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมนิยม ประเพณี และวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน รวมทั้งการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะทักษะทางด้านภาษาอังกฤษให้มากขึ้น เพื่อให้สามารถสื่อสารได้เป็นอย่างดี โดยสถานศึกษาสามารถนำพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) มาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นการยอมรับความแตกต่างทางภาษา วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณี

ความเชื่อ ศาสนา และวิถีชีวิต บนพื้นฐานของการยอมรับสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของแต่ละบุคคล โดยให้อาสาทุกกลุ่มชนซึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ได้รับการพัฒนาทุกด้าน เพื่อนำไปสู่ความเท่าเทียมกันของทุกคนในสังคม พหุวัฒนธรรมศึกษาจึงมีความสำคัญในการจัดการศึกษาทั้งในด้านการให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง มีความกระจำในด้านทัศนคติ และค่านิยม มีความสามารถทางสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีทักษะขั้นพื้นฐาน และเป็นการเสริมพลังให้กับตัวเองเพื่อการปฏิรูปสังคม โดยมีแนวทางในการจัดการศึกษาในแบบพหุวัฒนธรรมด้วยการบูรณาการเนื้อหา กระบวนการสร้างความรู้ การลดอคติ หรือความลำเอียง การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม และการปรับโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมของสถานศึกษา รวมทั้งคำนึงถึงระบบทางสังคมของสถานศึกษาที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ เช่น นโยบาย วัฒนธรรมของสถานศึกษา หลักสูตร และการเรียนการสอน เป็นต้น ตลอดจนถึงหลักสูตรที่ซ่อนอยู่นอกจากนี้ ในการบริหารสถานศึกษาทั้งในด้านการบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน บุคลากร และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนจะต้องให้ความสำคัญกับพหุวัฒนธรรมศึกษาที่สถานศึกษาสามารถนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบในการจัดการศึกษาดังกล่าวให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งในท้ายที่สุดพหุวัฒนธรรมศึกษาจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยนำไปสู่ความเป็นสังคมที่มีความสมบูรณ์ มีคุณค่า และความสวยงามบนความแตกต่างหลากหลาย มีศักยภาพ และสามารถนำความแตกต่างมาสร้างความเจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืนแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *ปณมของชาติ: ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ส.เอเชีย เพรส (1989) จำกัด.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *การวิจัยแนวโน้มการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การค้ำของสำนักงานคณะกรรมการ สกสศ.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2543). *ความหลากหลายทาง วัฒนธรรม: กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *การศึกษา: การสร้างประชาคมอาเซียน 2558* (The Role of Education in Building an ASEAN Community 2015. ค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2557, จาก www.bic.moe.go.th/th/images/.../ed-building-ASEANcommunity.pdf
- Banks, J. A., & Cherry, A. M. (2001). *Multicultural Education: Issues and Perspectives* (4th ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Bank, J. A. (2002). *An Introduction to Multicultural Education* (3rd ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2557). *การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Gay, G. (1994). A Synthesis of Scholarship in Multicultural Education. Retrieved May 2, 2015, from <http://www.ncrel.org/sdrs/areas/Issues/educatrs/leadshp/le0gay.htm>.
- สุธีรัช ชูชื่น. (2555, กรกฎาคม-ธันวาคม). *พหุวัฒนธรรมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้*. วารสารวิชาการ (8). ค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2558, จาก <http://human.pn.psu.ac.th/ojs/index.php/eJHUSO/article/view/116/124>
- Jackson, P. W. (1992). *Untaught Lessons*. New York: Teacher College Press.
- Sleeter, C. E., & Grant, C. A. (1993). *Making Choices for Multicultural Education*. New York: Merrill/Macmillan.